

A JÓLÉTI ÁLLAM KÖZGAZDASÁGTANA

SZÉCHENYI TERV

A JÓLÉTI ÁLLAM KÖZGAZDASÁGTANA

**Készült a TÁMOP-4.1.2-08/2/A/KMR-2009-0041 pályázati projekt keretében
Tartalomfejlesztés az ELTE TátK Közgazdaságtudományi Tanszékén
az ELTE Közgazdaságtudományi Tanszék,
az MTA Közgazdaságtudományi Intézet,
és a Balassi Kiadó
közreműködésével.**

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 638 638

MAGYARORSZÁG MEGÚJUL

A projekt az Európai Unió
támogatásával valósul meg.

ELTE TáTK Közgazdaságtudományi Tanszék

A JÓLÉTI ÁLLAM KÖZGAZDASÁGTANA

Készítette: Gál Róbert, Medgyesi Márton

Szakmai felelős: Gál Róbert

2011. január

A JÓLÉTI ÁLLAM KÖZGAZDASÁGTANA

7. hét

A generációk közötti erőforrás-átcsoportosítás a hagyományos társadalomban és a jóléti állam megjelenésének következményei

Készítette: Gál Róbert, Medgyesi Márton

Szakmai felelős: Gál Róbert

Témakörök

Hol tartunk a gondolatmenetben?

Életpálya-finanszírozás (a „jóléti funkciók ellátása”) tradicionális és modern társadalmakban

A kisközösségi generációkról a nemzeti vagy annál nagyobb generációkra történő áttérés következményei: előnyök és hátrányok

Hol tartunk a gondolatmenetben?

A jóléti állam bevételei és kiadásai jellegzetes korszerkezetet mutatnak: az aktív korúak nettó befizetők, az inaktív korúak nettó kedvezményezettek → a jóléti rendszer elsősorban életpálya-finanszírozást végez együtt élő generációk közötti erőforrás-átcsoportosítás révén.

Az állam megjelenése az erőforrás-átcsoportosításban egybeesik és részben maga is előidéz olyan társadalmi folyamatokat, melyek megváltoztatják a hagyományos társadalmakban kialakult rendszert.

Életpálya-finanszírozás (a „jóléti funkciók ellátása”) tradicionális és modern társadalmakban

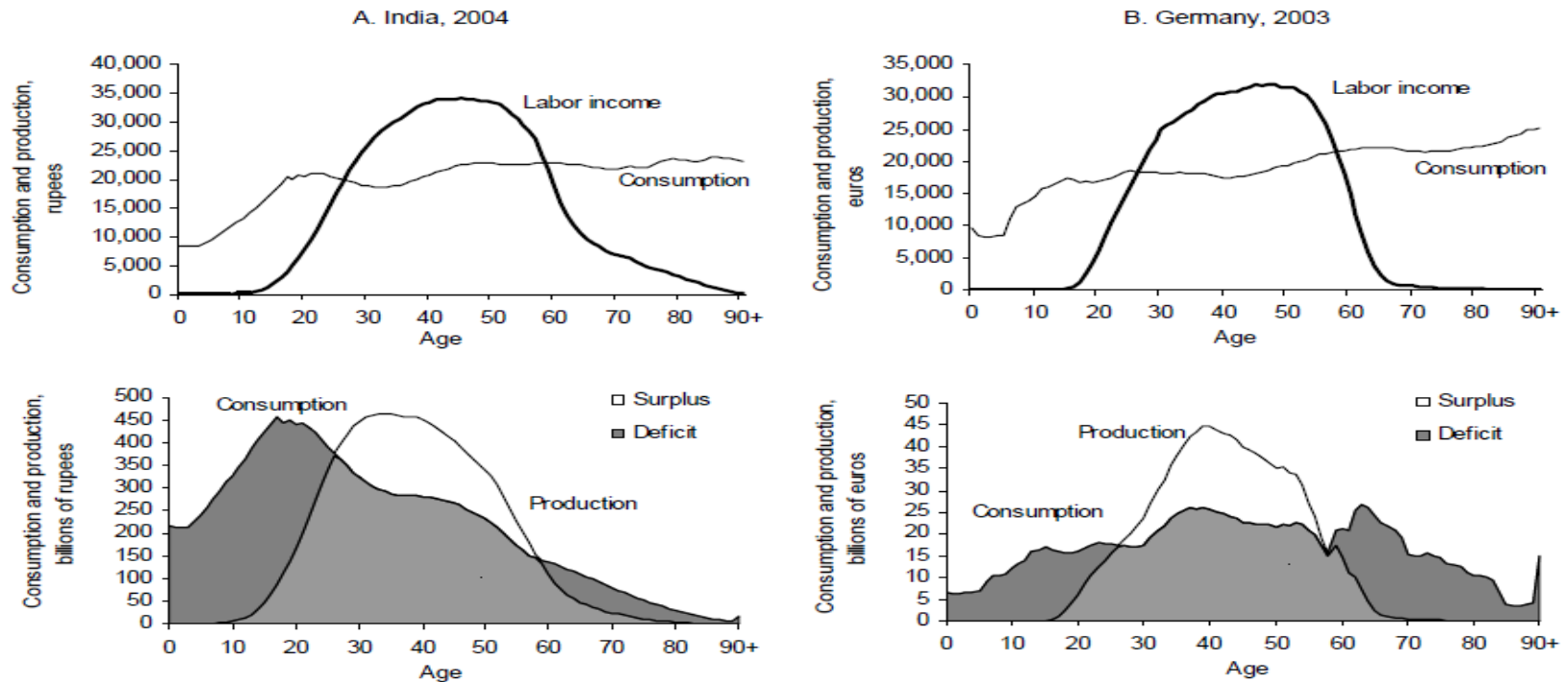
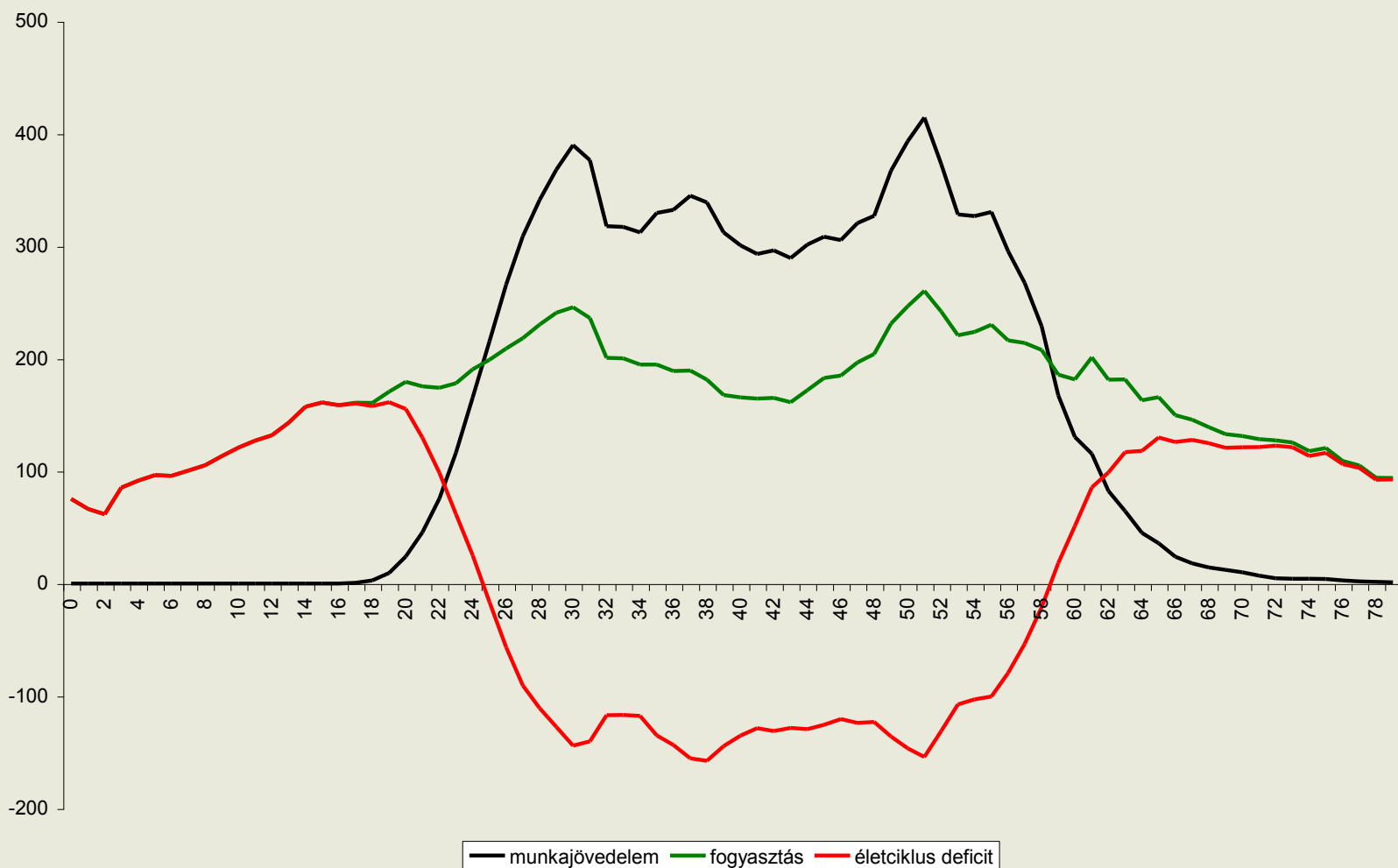

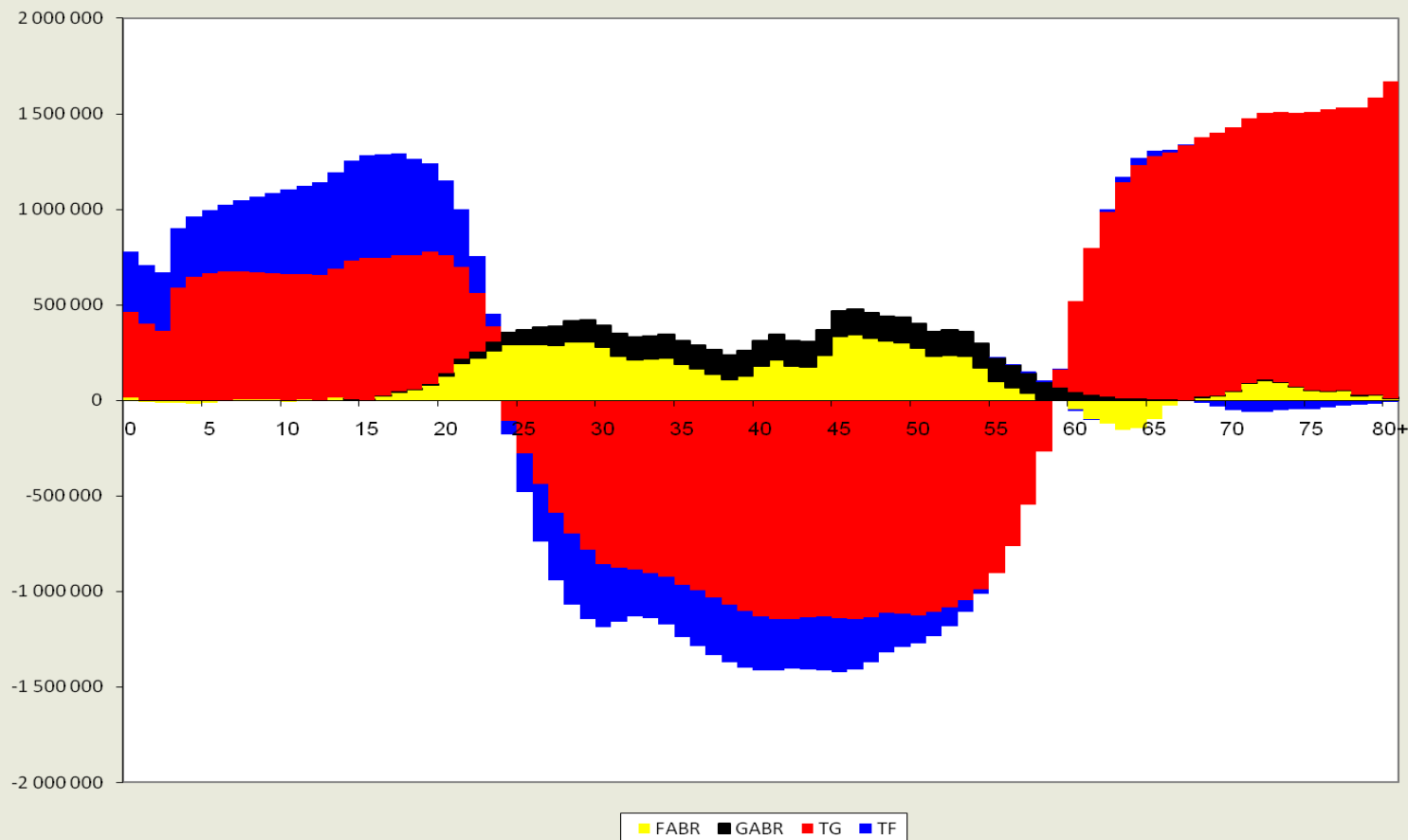
Figure 1.3 Economic lifecycles: per capita and aggregate consumption and production (labor income) by age for India (2004) and Germany (2003)

Forrás: Mason and Lee (2011), Ch 1 in Lee and Mason (eds.): Population aging and the generational economy: A global perspective. Abingdon UK: Edward Elgar.

Munkajövedelem korprofil (YL), fogyasztási korprofil (C) és az életréveszély-deficit ($C - YL$), Magyarország, 2005

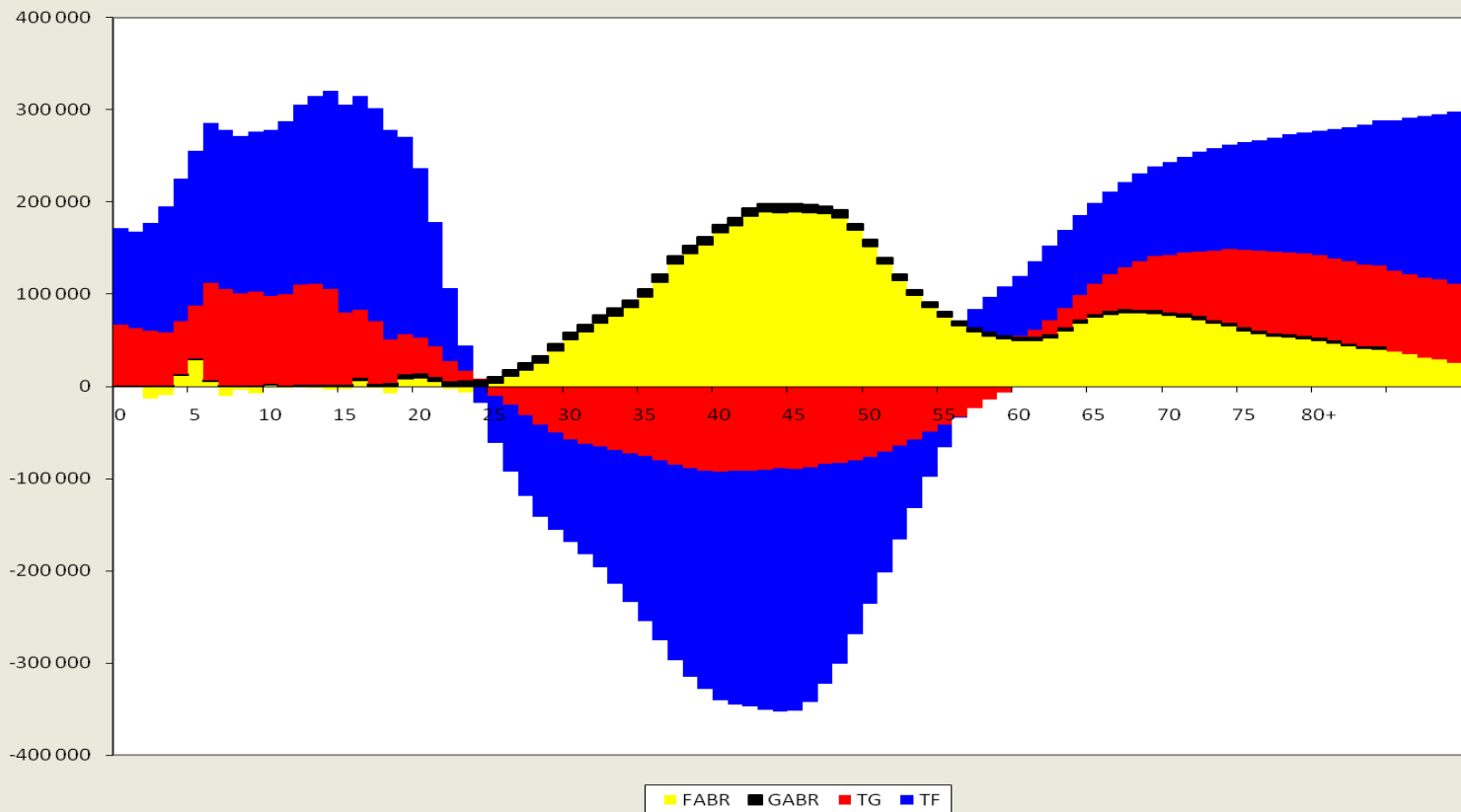
Az egy főre jutó életciklus-deficit ($C - YL$) finanszírozásának csatornáit, Magyarország, 2005

Forrás: Gál (2011) and NTA database, www.ntaccounts.org

Megjegyzés: FABR: vagyonalapú jövedelemátcsoportosítás, magán; GABR: vagyonalapú jövedelemátcsoportosítás, közösségi; TG: közösségi transzferek; TF: magántranszferek

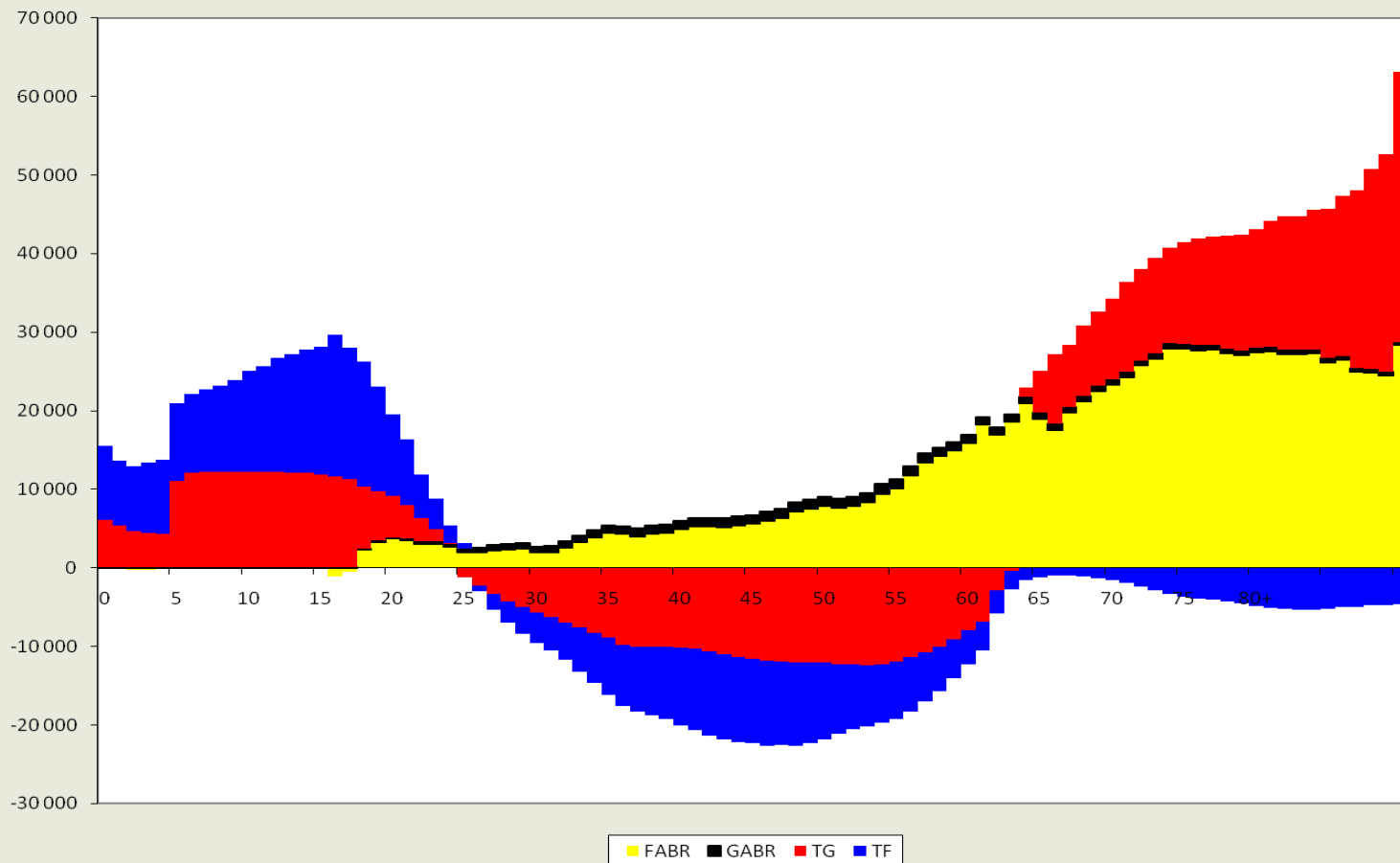
Az egy főre jutó életciklus-deficit ($C - YL$) finanszírozásának csatornáit, Tajvan, 2004

Forrás: Gál (2011) and NTA database, ww.ntaccounts.org. Köszönettel tartozunk An-Chi Tung-nak és Nicole Mum Sin Lai-nak, hogy az adatok felhasználásához hozzájárultak.

Megjegyzés: FABR: vagyonalapú jövedelemátcsoportosítás, magán; GABR: vagyonalapú jövedelemátcsoportosítás, közösségi; TG: közösségi transzferek; TF: magántranszferek

Az egy főre jutó életciklus-deficit ($C - YL$) finanszírozásának csatornáit, USA, 2003

Forrás: Gál (2011) and NTA database, www.ntaccounts.org. Köszönettel tartozunk Gretchen Donehower-nek, hogy az adatok felhasználásához hozzájárult.

Megjegyzés: FABR: vagyonalapú jövedelemátcsoportosítás, magán; GABR: vagyonalapú jövedelemátcsoportosítás, közösségi; TG: közösségi transzferek; TF: magántranszferek

A generációk közötti erőforrás-áramlás a tradicionális társadalomban

A család mint a „jóléti programok” működtetője: biztosítási teljesítmény

Alacsony ellenőrzési és kikényszerítési költségek, de szűk kockázatközösség:

a családban az aszimmetrikus információ (→ erkölcsi kockázat) problémája kisebb; ugyanakkor a család mint kockázatközösség sokkal kisebb és így, mint belső életjáradék-piac tökéletlen:

→ Kotlikoff és Spivak (1981) szimulációs modellje:

Piaci vagy társadalombiztosítás és család nélkül mindenki a maximális élettartamra felkészülve halmoz fel; ezáltal a fogyasztási pálya lapos, az életjáradékos idő rövid. Az n-személyes piaci kockázatközösség megteremtése növeli a résztvevők hasznosságát.

A család mint a „jóléti programok” működtetője: biztosítási teljesítmény

Megadható a biztosításmatematikailag korrekt életjáradékra vonatkozó fizetési hajlandóság (a piaci kockázatközösség megteremtése által keletkező hasznosságnövekmény).

Piaci biztosítás hiányában a házastársak egyesítik vagyonukat, és egymást nevezik meg örökösnek. Az így keletkező kockázatközösség is csökkenti a kényszerű megtakarítás mértékét; hasznosságot növel; ennek értéke is megadható.

Kotlikoff és Spivak megbecslik a házasságra (azonos generációba tartozó személyek kockázategyesítésére) vonatkozó fizetési hajlandóság értékét (a kiinduló vagyonhoz, ill. az egyszemélyes életjáradékhoz viszonyítva). A számítást házasságra és három fős poligámiára is elvégzik (Majakovszkij, Oszip és Lili Brik; Jules és Jim).

A számítást különböző életkorokra és kockázatvállalási hajlandóságokra is elkészítik.

A házasságból és a háromszemélyes poligámiából származó életjáradék-nyereség

Életkor	Kockázatkerülési tényező (γ)	Házasságból		Háromszemélyes poligámiából	
		származó életjáradék-nyereség			
		az egyedülállók kiinduló vagyonához	a biztosításmatematikailag korrekt életjáradékból származó nyereséghez	az egyedülállók kiinduló vagyonához	a biztosításmatematikailag korrekt életjáradékból származó nyereséghez
		képest (%)			
30	0,75	11,7	47,8	15,8	64,5
55		20,0	42,6	28,0	59,7
75		25,4	35,7	37,2	52,2
90		28,2	28,3	43,1	43,2
30	1,25	13,0	42,9	18,0	59,4
55		22,3	37,7	32,1	54,2
75		30,1	31,0	45,2	46,6
90		37,1	24,3	58,2	38,1
30	1,75	13,6	39,2	19,3	55,6
55		23,5	34,1	34,5	50,1
75		33,2	27,9	50,7	42,6
90		43,0	21,6	68,7	34,5

Forrás: Kotlikoff és Spivak (1981) 2. táblázat alapján. A táblázat az amerikai férfi halálozási valószínűségek alapján készült; a házastársak túlélési valószínűségei egyformák.

A család mint a „jóléti programok” működtetője: biztosítási teljesítmény

- Minden érték pozitív: a család jól kezeli a kockázatokat.
- 2. és 4. oszlop: minden érték kisebb 100-nál: a család nem képes teljes mértékben rekonstruálni a piacot.
- Minél kockázatkerülőbb valaki, relatíve annál többet ér neki a nagyobb biztonságot nyújtó piaci biztosítás, tehát annál kevesebbet pótol ebből a családi kockázatközösség.
- biztosításmatematikailag korrekt életjáradék értéke gyorsabban nő az életkorral, mint a házasság értéke (a házasság jobban helyettesíti az életjáradékot fiatalabb korban, mint később), mivel a várhatóan egyedül töltött még hátralévő életszakasz fiatalabb korban kisebb a még hátralévő életszakaszhoz viszonyítva, mint idős korban.
- Minél idősebb valaki, annál nagyobb a halandósági kockázata, így vagyonához viszonyítva annál többet ér neki a család.
- A kockázatközösség növelése (házasság → 3 fős poligámia) növeli a kockázatközösség értékét.

A család, mint a „jóléti programok” működtetője: biztosítási teljesítmény

Egy további számításban a kockázategyesítés különböző generációba tartozó egyének között történik. A szülők gyermeküket nevezik meg örökösnek, a gyermek elkötelezi magát amellett, hogy ellátja szüleit.

Családon belüli, generációk közötti életjáradék szerződésekből származó nyereség

A gyerek(ek) kiinduló vagyona (\$)	Két szülő, egy gyerek		Két gyerek, egy szülő	
	nyereség a szülő számára (%)	nyereség a gyerek számára (%)	nyereség a szülő számára (%)	nyereség a gyerek számára (%)
25.000	14,4	34,2	2,3	24,8
30.000	23,2	20,4	16,9	18,9
35.000	32,0	10,6	31,5	14,6
40.000	40,8	3,2	46,1	11,5

Forrás: Kotlikoff és Spivak (1981) 3.táblázat. A szülő(k) kiinduló vagyona 20.000\$. A szülő(k) 55, a gyerek(ek) 30 éves(ek).

A táblázat az amerikai férfi halálozási valószínűségek alapján készült; $\gamma=0,75$.

A család mint a „jóléti programok” működtetője: biztosítási teljesítmény

- Minél gazdagabb(ak) a gyerek(ek), annál nagyobb a szülő(k) nyeresége.
- Minél gazdagabb(ak) a gyerek(ek), annál kevésbé éri meg neki(k) az életjáradékot örökségért megállapodás.

A kisközösségi generációkról a nemzeti vagy annál nagyobb generációkra történő áttérés következményei: előnyök és hátrányok

- Eltérés a gyermekekre és az idősekre szánt kiadások optimális arányaitól
 - újraelosztás teljes életpályák között
 - az intergenerációs közkiadások elosztásának politikai gazdaságtana
- Családi generációk és nemzeti generációk
 - „Beyond GDP” és a nyugdíjjárulék fogalma
 - újraelosztás gyermekszám szerint
- Ösztönzési hatások
 - termékenység
 - járulékeltagadás
 - megtakarítás
 - munkavállalás